

APPLIED ART OF THE UZBEK PEOPLE - CENTURY TRADITIONS OF THE UZBEK PEOPLE

Abdullaev Alimardon Khaidarovich¹, Sattorova Sarvinoz Ortikboy kizi²

¹ Teacher of the Kokand State Pedagogical Institute,

² Teacher of the Kokand State Pedagogical Institute

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5059372>

ARTICLE INFO

Received: 20th June 2021

Accepted: 25th June 2021

Online: 30th June 2021

KEY WORDS

Applied arts and crafts, soil, animal husbandry, Mesolithic, Neolithic, Bronze Age, Samarkand, Varakhsha, Surkhandarya region, Afrosiab, Bolaliktepa, Islam, skullcaps Chust "tus", Margilan silk, Academy of Arts of Uzbekistan.

ABSTRACT

The article examines the centuries-old traditions of Uzbek folk art, the history of its development.

O`BEK XALQ AMALIY SAN`ATI-O`ZBEK XALQINING ASRIY AN`ANALARI

Abdullayev Alimardon Xaydarovich¹, Sattorova Sarvinoz Ortiqboy qizi²

¹ Qo`qon Davlat Pedagogika Instituti o`qituvchisi,

² Qo`qon Davlat Pedagogika Instituti o`qituvchisi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 20-iyun 2021

Ma`qullandi: 25-iyun 2021

Chop etildi: 30-iyun 2021

KALIT SO`ZLAR

Amaliy bezak san`ati, tuproq, chorvachilik, Mezeolit, Neolit, Jez davri, Samarqand, Varaxsha, Surxondaryo viloyati, Afrosiyob, Bolaliktepa, Islom dini, Chust «tus» do`ppilari, Marg`ilon shoyi, O`zbekiston Badiiy akademiyasi, xulosa.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O`zbek xalq amaliy san`atining asriy an`analari, uning rivojlanish taraqqiyoti tarixi haqida keng yoritilgan.

O'zbek xalqining ko'p asrlik tarixida xalq amaliy bezak san'ati turlari bor va rang-barang madaniy merosimizning eng ajoyib va ommaviy qismini tashkil etadi. O'zbek diyorida vujudga kelib gullab-yashnagan san'at turlari bemsilligi va betakrorligi bilan dunyoga mashhur. Bunday kamolot va taraqqiyot bosqichlari haqida fikr yuritadigan bo'lsak, o'zbek amaliy bezak san'ati turlarining shox ildizlari insoniyatning bolaligi, ya'ni ibtidoiy jamiyatga borib taqalishiing guvohi bo'lamiz.

Amaliy bezak san'ati — bezak san'ati sohasi; ijtimoiy va shaxsiy turmushda amaliy ahamiyatga ega bo'lgan badiiy buyumlar tayyorlash va kundalik turmush ashyolari (asbob-anjomlar, mebel, mato, mehnat qurollari, kiyim-kechaklar, taqinchoqlar, o'yinchoqlar va b.)ni badiiy ishlash bilan bog'liq ijodiy mehnat sohaslarini o'z ichiga oladi. Amaliy san'at asarlari ko'z bilan ko'rish, his etish va anglashga mo'ljallangan. Amaliy san'at asarlari va buyumlari insonning moddiy muhitini go'zallashtirishga, estetik boyitishga xizmat qiladi, ayni paytda o'zining ko'rinishi, tuzilishi, xususiyatlari bilan insonning ruhiy holati, kayfiyatiga ta'sir etadi, bezatilgan narsalar hayotda foydalanilishidan tashqari badiiy qimmati bo'lgani uchun ham qadrlanadi. Shuning uchun xom ashyoning go'zalligi va nafis xususiyatlarini namoyish etish, unga ishlov berish mahorati va usullarining ko'pligi Amaliy san'atda estetik ta'sirni oshiruvchi ahamiyatga ega faol vositalardir. Amaliy san'atda narsalarning nafisligiga ikki usul bilan erishiladi:

1) shakli oddiy, jo'n buyumlarga bezak ishlab badiiy qimmati oshiriladi;

2) shakli chiroyli qilib ishlanadi. Narsalarning tuzilishi badiiy buyumlarning mujassamotida muhim rol o'ynaydi. Xom ashyoning go'zalligi, qismlarning mutanosibligi, tuzilishining ma'romi buyumning ta'sirchan umumlashma qiyofasini ifodalovchi yagona vositalardir. Ta'sirchan mazmunli shakllar ko'pincha taqlidan yaratilganda mazmuni ortadi. Buyumda hosil bo'layotgan bezak uning obraz tuzilishiga ham sezilarli ta'sir etadi. Bezagi tufayli buyum Amaliy san'at asariga aylanadi. Amaliy san'atda bezak yaratishda naqsh bilan tasviriy san'at (haykaltaroshlik, rangtasvir, ayrim hollarda grafika) qismlari (alohida yoki turlicha birikuvlari) keng qo'llaniladi. Ba'zan naqsh yoki tasvir buyumlarni shakllantiruvchi asosga aylanadi (panjara guli, to'r; gilam, mato gullari va h. k.). Amaliy san'at asarining uyg'unligi avvalo badiiy buyumning badiiy va amaliy vazifasining yagonaligida, shakl va bezakning o'zaro birikuvida, tasvir va buyum tuzilishida namoyon bo'ladi. Bezakning shakl, tasvirning buyum ko'lami va xususiyati, uning amaliy va badiiy vazifasi b-n uyg'unlashtirishning zarurligi tasviriy bo'laklarni o'zgarishiga, talqinda shartlilikka va narsa qismlarini o'xshatib yaratishga olib keladi.

19 - asrning 2 - yarmidan ilmiy adabiyotlarda Amaliy san'at asarlari foydalanilgan xom ashyosi (yog'och, sopol, ganch, tosh, metall, suyak va b.) va ijro usuli (bo'yash, o'yib-kesib ishlash, quyish, kash-ta tikish, to'qish va b.)ga qarab farqlana boshlandi.

Amaliy san'at asarlari yaratilgan davrining maishiy qatlamiga mos mahalliy va milliy xususiyatlarni, ijtimoiy guruhlar b-n yaqin munosabatda bo'lgan uning moddiy madaniyatini ifoda etadi. Asrlar mobaynida

xalq, ijodiyotining sohasi sifatida amaliy bezak san'ati. yuzaga kelgan. Uning rivojida xalq yashagan joyning jug'rofiy sharoiti, xalqining mashg'uloti, etnik va milliy jihatlari, turmush tarzi, madaniy darajasi, qo'shni xalqlar bilan aloqalari va b. muhim rol o'ynagan. Kulollikka yaraydigan tuproq mavjud joylarda kulollik, chorvachilik rivoj topgan yerlarda jundan mato to'qish, mo'ynado'zlik, kigiz bosish, gilamchilik va sh. k. rivojlangan, Amaliy san'at asarlarining ma'lum joyga xos uslublari shakllangan. O'zbekiston hududidan mezolit davriga oid qad. san'at yodgorliklari topilgan. Neolit davri sopol idishlari qo'lda yasali, chiziqcha, nuqta va ilonizi tasvirlar (tirnoq, qo'l bilan chizib) tushirib bezatilgan. Farg'ona vodiysidan mil. av. 3-ming yillik oxiri — 2-ming yillikka oid jez davri quyma badiiy buyumlari (jez va kumush buyumlar xazinasi) topilgan. Sopol idishlarga keyinchalik handasiy bezaklar ishlana boshlangan. Farg'ona vodiysi, Surxondaryo viloyati o'troq dehqon aholisi idishlari shu davrda uchburchak, rombsimon yoki kataqsimon qizil-qora chiziqchalar b-n bezalgan; Amudaryo bo'yi vohasidan topilgan buyumlarda ham shunday tasvirlar jigarrang, oq za-minga chizilgan. Jez davri dasht qabilalari foydalangan sopol idishlardagi uchburchak, ilonizi, archasimon yoki yo'l-yo'l tasvirlar qolip bilan bosilgan (Xorazmdagi Tozabog'yop madaniyati, Buxoro vohasidagi Qizilqir qabristoni). Mil. av. 4 — 2 - a. lar yodgorliklariga oid sopol idish va haykalchalarga hayvonlar shakli ishlangan (Qovunchi madaniyati idish dastasidagi hayvon shakli; Afrosiyob va Xolchayondan topilgan

taqinchoqlardagi bo'rtma tasvirlar). Ilk o'rta asr (5 — 8 - a. lar) amaliy bezak san'ati Sug'd, Toxariston, Xorazm va Farg'onadagi davlatlar madaniyati bilan bog'liq ravishda rivojlangan. Ganch o'ymakorligi (Samarqand, Varaxsha) va yog'och o'ymakorligi (Surxondaryo viloyati)da naqshga mavzuli mujassamotlar aralashtirib berilgan, yassi bo'rtma bezaklar o'rnini hajmli shakllar egallagan. Handasiy va uslublashtirilgan o'simliksimon naqsh asoslari yanada mukammallashtirilgan. Afrosiyob, Bolaliktepa va Varaxsha rasmlarida tasvirlangan rangbarang kiyimlar shu davrda badiiy to'qimachilik taraqqiy etganidan darak beradi. Surxondaryo viloyatining Termiz sh. yaqinida joylashgan qabristondan, Pop tumani Munchoqtepa manzilgohidan 4 — 6-alarga ovd qad. ajoyib kiyimlarning o'ziga xos namunalari topilgan, bundan qad. farg'onaliklar kiyimi ancha murakkab qilib tiqilganligi ma'lum bo'ladi. Samarqand viloyatidan qad. mahsi, Farg'ona vodiysidan qolip va charm kesadigan maxsus pichoq topilishi O'zbekistonda, umuman butun Turkistonda deyarli bir vaqtda, ya'ni 5 — 6-a. larda bu oyoq kiyimning urf bo'lganini ko'rsatadi. Farg'ona vodiysi, Buxoro, Samarqand, Xorazm, Toshkent, Surxondaryo va Qashqadaryoda pichoqchilikning qad. markazlari bo'lgan. Pichoqlar faqat uy-ro'zg'or buyumi emas, balki harbiy qurol, hunarmandlik asbobi sifatida qo'llanilib kelingan. 6 — 12 - a. larga oid pichoq namunalari metall tarkibining, pichoq yasash usuli va bezaklarining o'zgarib, taraqqiy eta borganini tasdiqlaydi. Navoiy, Bobur asarlariga ishlangan miniatyuralarda (15 — 17 - a. lar) yonga

osib yuriladigan pichoklarning turli xil namunalari tasvirlangan. 7 — 9 - asrlarda to'qimachilik taraqqiy etgan, ip, ipak matolardan tashqari qimmatbaho parchalar ham ishlab chiqarilgan. O'simlik va handasiy naqsh-bezaklariga boy, jonzodlar tasviri tushirilgan «zandonachi» matosi bizgacha saqlanib kelingan. Zandonachi matosining mujassamoti taqsim usulida tushirilgan; bir me'yorda almashinib turgan turunj bezaklari ichiga bir juft qarama-qarshi turgan arslon, fil va boshqa hayvonlar tasviri joylashtirilgan.

5 — 10 - asrlarda sopol buyumlarning maxsus turi — ostadonlar tayyorlash rivoj topdi. Ostadonlarni bezashda tasviriy mavzulardan keng foydalanilgan: ajdodlar, homiylar va xudolar, parrandalar, shuningdek daraxt va b. o'simliklar o'yma, bo'rtma va b. usullarda ishlangan. 6 — 10 - a. lardan shisha idishlar ko'plab ishlandi; ko'zacha, qadaxlar, siyoxdon, turli idishlar rangli (qizil, olcha rang, sariq, ko'k, yashil), rangsiz shishalardan tayyorlanib, bo'rtma, bosma, chizma, qadama usullarda bezatilgan. Ko'plab rang-barang shisha munchoqlar ishlab chiqarilgan. Marmar qabr toshlari usti girih naqshlar bilan bezatilgan, yog'och va marmardan panjaralar ishlangan. Me'morlikda an'anaviy ganch, yog'och o'ymakorligi bilan bir qatorda g'isht qalab naqsh hosil qilish san'ati rivoj topdi. 12-asrda me'morlikda o'yma terrakotadan, sirlangan g'ishtdan foydalanildi, mahobatli binolarning devor, gumbazlari koshin bilan qoplab, bino ichi ganch o'ymakorligi, bo'yama naqshlar bilan bezatilgan.

Islom dini qaror topishi bilan Amaliy san'atning turli sohalarida badiiy bezak asarlari, mavxum naqsh-bezaklar

yaratishga intilish kuchaydi. 9 — 10 - a. lar me'moriy naqqoshlikda handasiy (yulduzsimon shakllarning turli ko'rinishlari) va arab yozuvlari ishlash yetakchi o'rinda turgan. Girih san'ati yuksaldi. Rangli sirning ixtiro qilinishi (8-a.) b-n badiiy kulollik taraqqiy etdi. Samarqand, Toshkent, Buxoro, Termiz va b. shaharlarda sopol idishlarga naqshbezaklar ishlab, bo'yab, ustidan sirlash usuli o'zlashtirildi. Dastlab sodda yashil bezak ustidan xira sir qoplangan yoki 2—3 xil rangda sir dog'lari oqizilgan idishlar ishlangan bo'lsa, 10—11-a. larda idishning oq yoki g'isht rang kizil zaminiga rangli angob bilan aniq naqsh mujassamoti tushirilib, ustidan tiniq (shaffof) qo'rgoshin sir qoplangan. Shu davr kuloligi (ayniqsa Afrosiyob idishlari)ga bezak bilan badiiy shaklning bir-biriga mos ravishda ishlanishi xosdir, keskin rangli bezakning aniq ishlanishi va tasvirlarning mahalliyliги («kufiy» yozuvlari, novda, lola, anor, tok barglari tasvirlanishi) bilan ajralib turadi. Keyingi davr idishlariga uslublashtirilgan o'simliksimon naqshlar, yozuvlar va ba'zi hayvonlar shakli tushirilgan: yashil, yorqin havorang sirli idishlar, sirsiz bosma usulda tasvir tushirilgan, naqshli sopol idishlar ham ko'p ishlangan. 12 - asrdan koshidan noziq yupqa idishlar ko'plab ishlana boshlandi.

Badiiy metall buyumlar o'rta asr uslubida yaratilgan. Idishlar (ko'za, qozoncha, shamdon va b.) bronzadan yasalib, hoshiya va turunj naqshlar bilan bezatilgan, yozuvlar uslublashtirilgan o'simliksimon naqshlar b-n, ba'zan kush va hayvonlar tasvirlari ham aralashtirilgan, chizma, kandakori va b. usullarda ishlov berilgan. Xo'ja Ahmad Yassaviy maqbarasida saqlangan

ulkan qozon (1390) bezaklari, o'yib naqshlangan eshik (1397), kumush qadab nafis ishlangan shamdonlar o'sha davr Ax. ning nodir namunalari. Shishasozlik (turli-tuman rangli qadah, piyola, likobcha va ko'zachalar) va badiiy to'qimachilik rivojlangan. 13 — 14 - a. larda mo'g'ullar istilosi va undan keyingi davrlarda badiiy sopol idishlar mayda o'simlik va chizma naqshlar bilan bezalgan; yashil-qora va feruza-havorang bo'yokdar oq angob ustiga tushirilgan, ustidan rangsiz yoki shaffof sir bilan qoplangan.

Amir Temur va Temuriylar davrida badiiy xunarmandlik yanada ravnaq topdi; nafis matolar, gulli kashtalar, zeb-ziyat buyumlari, badiiy bezatilgan qurollar, ot abzallari, idishlar ishlab chikarilgan. Registon, Shog'izinda, Oqsaroy kabi yirik me'moriy ansambllar yaratilib, bino tarzi rang-barang koshin va parchinlar bilan bezatilgan, bino ichi halli naqsh va bo'yama naqshlar b-n, 15 - asr 2 - yarmidan tilla halli bo'rtma «kundal» naqshi bilan bezatilgan.

Yozma manbalarda Amir Temur saroylariga mavzuli tasvirlar, bo'yama naqshlar ishlanganligi qayd qilingan.

Shayboniylar hukmronligi (1500 — 1601) va Ashtarxoniylar (1601 — 1753) davrida O'zbekiston hududida tinimsiz urushlar bo'lib turgan. Shuning uchun ham badiiy hunarmandlik poytaxt — Buxoro va qisman boshqa yirik shaharlarda — Samarqand, Toshkent, Xivada to'plangan, xattotlik, kitobat san'ati, muqovasozlik, kitob miniatyurasi, qo'lyozmalar yaratish san'ati rivojlangan. Ustalar qo'lyozma kitob sahifalarini zarhal berib, noziq o'simlik va handasiy naqshlar bilan to'ldirib bezashgan. O'zbekistonning barcha markazlarida ip, ipak, jun matolar (atlas, zandonachi,

baxmal, bo'z, shohi, olacha, parcha) va tayyor buyumlar (ro'mol, dasturxon, salla, belbog', qiyiq va b.) ishlab chiqarilgan. 18 - asrlarda to'qimachilik markazlari Buxoro, Marg'ilon, Andijon, Samarqand, Xiva, Toshkentda joylashgan. Shahrisabzda popur (popop) chokli so'zanalar, Buxoro, Samarqand, Toshkentda xon va ulamolar uchun zardo'zi buyumlar tayyorlangan. 18 — 19 - asarlarda mahobatli binolarni ayniqsa ichki qismini koshin, tosh, ganch, yog'och o'ymakorligi bilan bezatish davom etdi. Kulollik va kandakorlik san'ati yuksak darajaga ko'tarildi. Kandakorlikning Buxoro, Qarshi, Xiva, Shahrisabz uslublari vujudga keldi (q. Qo'qon kandakorlik maktabi, Buxoro kandakorlik maktabi). Amaliy bezak san'atining boshqa turlarining mahalliy uslublari shakllandi.

Yozma manbalardan 18 - asrda iroqi do'ppilar ko'plab tiqilgani ma'lum. 19a. 1 - yarmi va o'rtalariga oid kashtalarda (Buxoro, Samarqand, Nurota) chaman-zorlar tasvirlangan. Shaxrisabzda «abr» bezakli matolar to'qila boshlangan.

Toshkent, Samarqand, Buxoro kabi shaharlarda, Xorazm, Farg'ona vodiysida ko'nchilik qadimdan rivojlangan. Turli xil ko'n mahsulotlari: charm, xrom, amirkon va b. dan poyabzal, telpak, ustki kiyim. ot-ulov abzallari, Kayish, qin kabi buyumlar tayyorlangan. Teriga badiiy ishlov berish rivojlangan; dastlab oshlangan, ustidan pardoziylik, ba'zilar bo'yalgan. Buyumlar usti muraqqa usulida rangli charm, baxmal parchalari qo'yib, popuklar, qo'ng'iroqchalar qo'shib tikilib buyumning badiiyligi oshirilgan. Ayniqsa qog'oz-hujjatlar solib yuriladigan juzdon (juzgirlar)ga turunj naqshlari bosma usulda tushirilib, hoshiyasiga noziq o'simliksimon naqshlar berib bezatilgan.

18—19 – a. lar zargarlari qad. zargarlik san'ati an'alarini davom ettirishdi. Yozma manbalarga ko'ra 18-a. zargarlari oltin va kumushga qimmatbaho toshlar qadab toj va kamarlar, Kurollar, ot abzallari, zeb-ziynat buyumlari ishlagan. 19-a. zargarlari zumrad, durru marvarid, yoqut, feruza, aqiq, sadaf kabi qimmatbaho toshlarni oltin va kumushga qadab serjilo, jozibali zeb-ziynat buyumlari yaratishgan. Ularga bolg'alab (zarb berib), hallab o'yib, bo'rttirib naqsh yasab, bosib (siqib), qoliplash usullarida ishlov berilgan.

19 – asr o'rtalarida Rishton qishlog'i qurollari elga mashhur bo'ldi. Shu davrda Abdujalil, To'xta, Abdulla kabi ustalar ishlab o'ziga xos Rishton kulollik uslubini yaratishdi. Rishton sopol idishlarining oq zaminiga ko'k bo'yoq bilan bezak chizilgan. Bezak mujassamoti doira shaklida tushirilib, idishning tubi va chetlari ajratilgan. Asosiy bezagi yirik serbarg gullardan iborat bo'lib, orasi noziq pechak singari novdalar bilan to'ldirilgan. To'rsimon hoshiya naqshlar orasiga an'anaviy ko'zchalar qo'yilgan. Rishton buyumlari qatori Vardonze, G'ijduvon, Kattaqo'rg'on, Shahrisabz, Toshkent kulollarining buyumlari o'ziga xos shakli, bezak mujassamotlari, naqshlari bilan ajralib turgan.

20-asr boshlarida O'zbekiston amaliy bezak san'ati qadimgi an'alarga asoslangan holda, yangi zamonaviy mavzular bilan boyitib rivojlantirildi. Aksariyat badiiy qunarmandlik sohalari tiklandi. Farg'ona an'anaviy to'qimachilik san'ati o'rganilib, abr gulli kiyimli ipak matolar (A. Axmedov), Buxoro yirik gulli matolaridan bino ichini bezaydigan badiiy buyumlar: deraza-eshik pardalar, choyshablar, dasturxonlar ishlab chiqarildi.

An'anaviy chitgarlik (A. Abdug'afurov, K. Qo'ziyev, G'. Qo'ziyev), gilamchilik va palos to'qish (G. Abdullayev) da mavzuli tasvirlar berishga, kishilar siymosini yaratishga harakat kuchaydi. Kandakori buyumlarga ham tasviriy bezaklar berish rasm bo'ldi. 19 – a. an'alarini kashtachi K. Musajonov, opasingil Rajabovalar (Chust «tus» do'ppilari, Shahrisabz «iroqi»larini yaratishgan), kulol T. Miraliyev, U. Shermatov, M. Ismoilov va b. davom ettirdi. Zargarlik buyumlari shakl jihatdan ancha soddalashtirilsa ham qad. an'anaviy usullarda ishlandi. 30 – y. lar o'rtalaridan sanoatda badiiy matolar i. ch. yo'lga qo'yildi. Toshkent to'qimachilik k-ti satin, chit, urushdan keyingi yillarda Marg'ilon shoyi to'qish k-ti sun'iy va ipak matolari ishlab chiqara boshladi. 60—70 – y. larda Marg'ilon «Atlas» birlashmasi, Namangan shoyi to'qish f-kasi abr gulli ipak matolar chiqardi. Taqsim usulida yirik gulli kilib ishlangan «arabi» xilidagi, sidirg'a va mayda gulli «terma» paloslar (T. Jo'rayev, B. Mirzayeva, O. Xolmatova), zardo'zi do'ppi, nimcha, yirik namoyonlar (A. Aminov, M. Ahmedova, V. P. Stolyarov), so'zana, palak, gulko'rpa va turli qiyiqlar, mayda haykaltaroshlikda an'anaviy sopol ushpulaklar (U. Jo'raqulov, H. Rahimova) qatori beg'ubor hazil ruhi aks etgan haykalchalar (A. Muxtorov) yaratildi.

Amaliy san'atning so'nggi 80 — 90 – yillar ichida quyidagi asosiy yo'nalishlarda rivojlandi: 20 dan ortiq xalq hunarmandligini o'z ichiga olgan xalq san'at yengil (chinni buyumlar, badiiy matolar) va mahalliy (sopol, yog'och buyumlar, gilamchilik, kashtachilik, zardo'zlik va b.) sanoatni o'z ichiga olgan badiiy sanoat; ko'rgazma, interyer va manzarali kulollik buyumlari, gobelen, shisha, chinni va zargarlik san'atida an'anaviy bo'lmagan

buyumlar yaratuvchi rassomlik ijodi bilan bog'liq malakali yakka tartibdagi mualliflik bezak san'ati.

Xalq Amaliy San'at ini rivojlantirish, uning unutilgan turlarini qayta tiklash va taraqqiy ettirishda «Usto» birlashmasi (1978) muhim rol o'ynadi. Kulollik, kandakorlik, tosh, yog'och va ganch o'ymakorligi, naqqoshlik, zargarlik san'ati, zardo'zlik, gilamchilik va kigizchilik, lok miniatyurasi, badiiy to'qimachilik, nosqovoq, to'qima ro'zg'or buyumlari, chinni, shisha buyumlar tayyorlash va boshqa san'at turlari rivojlanmoqda. Ganch o'ymakorligini me'moriy bezaklarda qo'llash bu to'rning barcha maktablari an'alarini rivojlantirishga e'tiborni oshirdi. Ustalar turli maktab an'alarini uyg'unlashtirib, o'ta ehtiyotkorlik bilan me'moriy bezaklar mujassamotiga ki-ritmoqda. Badiiy hayotda ro'y berayotgan jarayonning ta'siri hamda mahalliy badiiy an'alarining boyligi badiiy tajribada an'anaviy bo'lmagan yakka tartibdagi mualliflik bezak san'atini rivojlantirmoqda. Badiiy to'qimachilik, chinni, shisha, kulollik buyumlari ko'rgazmalarda tez-tez namoyish ztilmoqda, ayni paytda shahar maishiy, me'moriy muhitini boyitish vositasiga aylanmoqda. Jumladan an'anaviy bo'lmagan kulollik, gobelen tayyorlash rivojlanmoqda, ustalarning ishlari ko'rgazmalarda namoyish etilmoqda. 70 – y. lardan kulollik asarlari Toshkent va b. shaharlardagi jamoat binolarini bezamoqda: Xalqlar do'stligi saroyi, «Chorsu» mehmonxonasi, Toshkent metropoliteni bekatlari va boshqalar. O'zbekiston

respublikasi mustaqilligi amliy san'atning barcha shakllarini rivojiga mustahkam zamin yaratdi. Shuningdek, O'zbekiston hududida qadimdan shakllangan, jahonga mashhur nafis san'atlar maktablarining noyob an'alarini avaylab asrash, o'rganish, boyitib borish, millim tasviriy, amaliy, miniatyura san'atining nodir durdonalarini dunyoga olib chiqish va targ'ib qilish, nafis san'atlar sohasidagi ilmiy izlanishlarni i. ch. ga tatbiq etish, zamon talablariga mos badiiy ta'lim tizimini barpo etish, yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, akademik ishlarini takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Badiiy akademiyasi tashkil etildi. «Xalq badiiy hunarmandchiliklarini va amaliy san'atini yanada rivojlantirishni davlat yo'li bilan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori milliy madaniyatni rivojlantirishda xalq badiiy hunarmandchiliklari va Amaliy san'atning ahamiyatini oshirish, qo'lda ishlanadigan yuksak badiiy buyumlarni tayyorlash asriy an'alarini va o'ziga xos turlarini qayta tiklash hamda xalq hunarmandlariga davlat tomonidan madad ko'rsatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xalq an'anaviy Amaliy san'atning yangidan tiklanishi va rivojlanishi har yili Navro'zda o'tkaziladigan Amaliy san'at asarlari ko'rgazmasida namoyon bo'lmoqda. Amaliy san'atning hamma sohalarida professional rassom, haykaltaroshlar o'rtasida hamkorlik mavjud. Amaliy san'atning shakllanishi, taraqqiyoti jarayonida badiiy uslublar almashinuvi san'atning boshqa turlari bilan bog'liq ravishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. S.Bulatov "O'zbek xalq amaliy bezak san'ati" Toshkent "Mehnat" -1991-yil
2. N.U.Abdullayev."San'at tarixi".-Toshkent,"O'qituvchi".1986.

3. S.Bulatov "Naqqoshlik" Toshkent-2001-yil
4. [O'zME]]. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil.
5. WWW.ziyoNet.uz